

▶▶ INTERVJU VENKO ANDONOVSKI

Štažete li se da je makedonska nacija i država, kao rijetko koja druga u Europi, bila predmet političko-identitetskog eksperimentiranja i kakve to posljedice ima? Na primjer, mogu li u skopskom spomenikom "diznildend" nastaviti koegzistirati Ćiril, Metod i Kliment Ohridski s monumentalnim Aleksandrom, Filipom i ostalim likovima tog "antičkog makedonstva"?

Znate, to "antičko makedonstvo", to hipostaziranje prošlosti samo je frustracija, u vezi s onom činjenicom da Makedonci (postantički) nikada nisu vodili osvajačke ratove. Zato su neki zakasnili romantičari sebe projicirali u velikog osvajača Aleksandra. Naravno, ta je "antivizacija" samo povijesna mistifikacija karakteristična za 19. stoljeće. Ali, to je također samo binarna opozicija sadašnje makedonske političke krilatice „Što će nam povijest kada smo okrenuti budućnosti“. Obje su ekstremi. Neću trošiti riječi da bih objasnio notornu činjenicu: onaj tko misli da može postojati budućnost bez prošlosti ne poznaje fenomenologiju vremena. Budućnost ne postoji, ona će doći, a postoji samo jedno „sada“ koje se stalno pomiče prema toj budućnosti, osvajajući je, tako da se može reći da budućnost postoji samo preko „sada“. Ali „sada“ postoji samo u odnosu na prošlost, koja je nepokretna točka ove dijakronije. Tako da današnja politička egida, koja vidi samo svijetlu budućnost u sklopu EU, oslobadajući se povijesti kao nečeg suvišnog (čak i štetnog za primanje u EU), ponavlja grešku prethodne garniture, koja je sve bacila na kartu prošlosti, ne mareći za budućnost. To je inverzija iste gluposti. Kada pogledam taj "diznildend" u kojem pored Samuila ili Ćirila i Metoda stoji dvije djevojke u kratkim suknjicama (zovem ih,

u skopskom kolokvijalu, "šmizle"), postaje mi jasno da je to zapravo neodgovornost prema povijesti i ataksija u vremenu. Ovi sadašnji mijenjaju identitet "resetom", jer žele biti "netko drugi" (Europljanini), a oni prije njih stvarali su jedan muzej kiča u kojemu mnogi eksponati ne pripadaju samo makedonskoj povijesti. Tako su oni prvi od jednog balkanskog povijesnog palimpsesta željeli napraviti nacionalni jednoznačan tekst, a ovi, od onoga što jest nacionalni jednoznačan tekst žele napraviti, pod svaku cijenu, europski intertekst. I jedni i drugi žele biti nešto što nisu. A to nikako nije dobro jer vodi filozofiji (sada već i svjetske) palanke, gdje svatko želi biti ono što u biti nije. U svakom slučaju, danas je moguće biti samo Europljanin, a ne antički Makedonac.

S obzrom na daljnju dezintegraciju koja se očito događa i zbog pandemije, očekujete li da će Europska unija, kao ideja i politička zajednica poživjeti dovoljno dugo da Sjeverna Makedonija postane njezina članica?

Martinez je u romanu "Što godina samo-će" već na prvom stranici spomenuo Makedoniju. Ne Sjevernu, čak ne ni onu koja je postojala prije Sjeverne, već neku njegovu, mističnu, iz koje dolaze čudotvorci, magi, prodavači magičnih predmeta. Oni u njegovom čuvenom selu, Makondu, prvi donose divovski magnet koji je čudo, jer se ponovo pojavljuju svi nestali i ukradeni metalni predmeti po kućama i dvorištima. Samo postavljanje makedonskog pitanja u 21. stoljeću ja vidim kroz tu metaforu: i da nas ne prime, pokazat će se skrivene stvari i ono što nam je oteo. Za mene je ulazak Sjeverne Makedonije u EU pitanje manje važnosti od toga imamo li mi svoju jaku državu, sa svojim magnetom. Bez magnetu se ne ide u nepoznatu, kompas je neophodan za orijentaciju, a snažna država za postojanje kompasu.

Kontrapunkt

BRANIMIR POFUK

Smrt Stanka Zeca nije bila uzaludna dokle god imamo naše heroje u borbi za opstanak Europe

U nedjelju 6. lipnja održan je jedinstveni televizijsko-simfonijski maraton s devet orkestrara i devet Beethovenovih simfonija iz devet europskih gradova. Baklja je zapaljena u Bonnu sat iza podneva u atriju kneževskog dvorca u čijoj je kapeli budući glazbeni gigant orguljao kao dječak. Beethovenovu Prvu simfoniju tamo je svirao Mahlerov komorni orkestar pod ravnanjem Daniela Hardinga.

Druga simfonija prenosila se iz Dublina. U 15 sati se s junakom "Eroicom" oglasio Helsinki. Finski radiosimfonijski orkestar svirao je u luteranskoj Tempelaukiu crkvi izdubljenoj u živoj stijeni. Četvrtu simfoniju potom svirala je Luksemburška filharmonija, a slika iz njihove nove moderne dvorane izmjenjivala se s prizorima luksemburških trgova i parkova, gdje je šarena skupina djece izbjeglica uz Beethovenovu glazbu plesala svoju poruku mira. Čast da s njegova starog središnjeg trga odjekne sudbinska Peta dobio je Prag, a Sestu je kao prilog Švicarske na obali Luganskog jezera svirao ansambl I Barocchisti. U 574 minute dugom maratonom, umjetnički i dramaturški najpromišljenija, a vizualno najimpresivnija dionica emitirana iz Grčke. Karizmatični grčki dirigent Teodor Currentzis i glazbenici njegova u Rusiji osnovanog orkestra Musicaeterna došli su u tihoj procesiji i hodočasnički smjerno stupili na pozornicu na planini Parnas, u čudesnom amfiteatru drevnog hrama i prorocišta u Delfima. Kako to i inače čine, Sedmu simfoniju odsvirali su stojeće, a dojam antičke drame, u krajoliku od kojeg zastaje dah, upotpunila je njemačka koreografkinja Sasha Waltz s jedanaestoro fantastičnih plesača. Bio je to susret Beethovena, Apolona i Dioniza na mitskim planinskim visovima pod tonućim suncem, istinska apoteoza plesa i genijalna simbaza sestričkih umjetnosti. Preskočivši i spajajući tisućljeća, Beethovenova iskra vratila se na praognište europske kulture i duha. Stoga je simbolično bilo i mjesto gdje se maraton nastavio: ispred jedne od najvećih francuskih javnih biblioteka, na trgu ispred Medijateke Andréa Malrauxa u eurometropoli Strasbourg. Tamo smo, na čelu Strasburške filharmonije, u izvedbi Osme simfonije vidjeli i jedno hrvatskoj publici dobro poznato i drago lice, slovenskog maestra Marka Letonju. Kako i priliči, maraton započeo u skladateljevom rodnom gradu zavirio je u metropoli u kojoj je Beethoven najdulje živio, u kojoj je skladao i praozveo svih svojih devet simfonija, i u kojoj je umro: u Beču. Beethovenov dan je zamirao i pretvorio se u lijepu lipanjsku noć u parku bečkog dvorca Belvedere, uz Devetu simfoniju u izvedbi Bečkih simfoničara pod ravnanjem američ-

ke dirigentice Karine Canellakis.

Sve bi mi ovo promaknulo da me nije nazvao i na Beethovenov maraton upozorio uvaženi novinarski kolega, pa ja sada na isti način vama skrećem pozornost na glazbenu svečanost čijih svih devet postaja još možete pogledati na internetskoj adresi arte.tv.

Programski direktor televizije ARTE Bernd Mütter ovako je objasnio namjeru projekta: "Kao europski kulturni kanal želimo da naš Beethovenov dan 6. lipnja signalizira nadu i novi početak za umjetnost i kulturu širom Europe". Sest mjeseci nakon što je završila Beethovenova godina, u kojoj je pandemija upropastila globalnu proslavu 250. godišnjice rođenja jednog od najvećih europskih i svjetskih umjetničkih genija, ovo je očito bila naknadna svečanost. Možda igrom slučaja, a možda i ne, televizijski Beethovenov dan pao je baš na datum u kojem se dovijeka valja sjećati žrtava palih za slobodu pokorenih tog dana 1944. godine na obalama Normandije. Veza s Beethovenom je ratni radijski signalu BBC-a, početni motiv Pete simfonije, koji se tog dana na HRT-u barem mogao čuti na početku legendarnog filma "Najdulje dan".

Pandemija je širom svijeta ugrozila i na

PROŠLE NEDJELJE EUROPA JE SVIRALA BEETHOVENOVE SIMFONIJE, ALI JEDNAKO JE VAŽAN I KONCERT U GLINI

velike kušnje stavila kulturu i umjetnost, ne samo kao djelatnost od koje mnogi ljudi žive nego i kao jednu od najvažnijih spona koja nas povezuje u veliku, uljudnu i plemenitu ljudsku obitelj. U toj borbi i mi imamo svoje heroje, i to tamo gdje je najteže, gdje su usred pandemije udarili i razorni potresi. Stoga vas pozivam i na YouTube kanal Zrin Festivala na kojem možete pogledati neke od koncerata koje su istaknuli hrvatski glazbenici i ansambli, od Zagrebačkih solista i Hrvatskoga baroknog ansambla nadalje održali od 29. svibnja do 6. lipnja u Zrinu, Sisku, Hrvatskoj Kostajnici, Gornjem Viduševcu, Petrinji, Topuskom i Ozlju. "Ove godine je nažalost tužno, nimalo festivalsko raspoloženje", napisala mi je prije početka sedmog Zrin Festivala, koji nije posustao ni lani, njegova glavna producentica Valentina Badaňak Pintarić, predsjednica Hrvatske udruge Organum Ars Sisciae. Nakon festivala, s ranjene Banovine stiže drugačija poruka: "Zrin Festival je prošao u odličnom ozračju, a ovogodišnje izdanje privuklo je puno više pažnje nego sva izdanja do sada".

Jednako kao Beethoven u Delfima, imeni znači već sama spoznaja da je 11. lipnja počelo i petnaesto izdanje orguljaškog festivala Ars Organi Sisciae, i to koncertom u Glini, gdje su u župnoj crkvi sv. Ivana Nepomuka nastupili tenor Matteo Ivan Rašić i orguljaš Alen Kopunović Legetin. I taj festival ima svoj kanal na YouTubeu na kojem možete pratiti koncerte hrvatskih i stranih orguljaških majstora, ako već ne možete na njih u Voloder, Hrvatsku Kostajnicu, Petrinju i Sisak.

Uzaludna je i izumiruća kultura i umjetnost koja živi i manifestira se raskošno samo u velikim metropolama i bogatim centrima. Njezinu vitalnost i mezanjenjivost u našem ljudskom, a onda i svim drugim identitetima, najbolje dokazuje kaplarno širanje do udaljenih, malih, zapostavljenih, osromašenih i još onda ratovima i katastrofama unesrećenih mjesta. Velika Mlaka, Donja Gračnica, Lekenik, Brest Pokupski, Buševac, Velika Gorica mjesta su s divnim starim drevnim kapelama u kojima će se od 27. lipnja do 7. srpnja održavati koncerti novog izdanja Festivala drvenih kapela Sancta Barbara.

Uza sve to, pandemiji potresima usprkos, ista udruga baš ovog ljeta, u suradnji s POU Gospić, organizira i novi festival simpatičnog i duhovitog imena "Like Lika". Niz istaknutih hrvatskih glazbenika tako će između 1. i 8. kolovoza doći i u Brinje, Karlobag, na Plitvička jezera i u Gospić. Orguljaš Stanko Zec, kojeg je prošle zime baniksli potres zadržao na koru crkve u Zažini, ipak nije umro uzalud.